

Inspiratie voor gezond
ontwerp en inrichting van de fysieke
leefomgeving

December 2009

Inleiding

Dit werkboek is bedoeld ter ondersteuning van iedereen die op lokaal niveau aan de slag wil met het gezond ontwerpen en (her)inrichten van de fysieke leefomgeving. Het bevat ter **inspiratie** tips uit de praktijk, inclusief enkele succesvoorbeelden en links naar handige websites. Het onderdeel **instrumenten** kunt u raadplegen voor ondersteuning bij de planvorming. Onder het onderdeel **kennis** vindt u een greep uit activiteiten en producten van diverse instanties met kennis op het gebied van gezond ontwerpen en inrichten van de leefomgeving. Tot slot vindt u onder het onderdeel **geld** een aantal subsidiemogelijkheden voor financiering van activiteiten op gebied van de leefomgeving.

Een gezonde leefomgeving is een leefomgeving die als prettig en veilig wordt ervaren, uitnodigt tot gezond gedrag en waar de druk op de gezondheid zo laag mogelijk is. Thema's binnen dit onderwerp zijn bijvoorbeeld ruimtelijk ontwerp en inrichting, meervoudig ruimtegebruik, milieubelasting, klimaat, binnenmilieu, duurzaamheid, verkeer en vervoer, groen en water, sport en bewegen, voorzieningen, veiligheid, ontmoetingsplekken en speelmogelijkheden.

Het Kennis- en InformatiePunt Milieu & Gezondheid van het RIVM heeft deze brochure samengesteld naar aanleiding van de werkconferentie 'Op weg naar een gezonde fysieke leefomgeving' op 10 september 2009.

Deze brochure is bedoeld als wegwijzer naar kennis en informatie en is dus geen uitputtend overzicht. Relevante aanvullingen kunt u per e-mail doorgeven aan het Kennis- en InformatiePunt Milieu & Gezondheid (kip-mg@rivm.nl). Ook voor het nabestellen van een papieren exemplaar kunt u op dit e-mailadres terecht. De brochure is ook digitaal beschikbaar op www.rivm.nl/milieuportaal/dossier/milieugezondheid.

Inspiratie

Algemeen

Dit deel geeft ter inspiratie tips en relevante weblinks. Daarbij is extra aandacht besteed aan de thema's milieu, groen en water en kindvriendelijke inrichting. Daarnaast worden er enkele praktijkvoorbeelden beschreven.

Als u aan de slag wilt gaan met gezond ontwerpen en inrichten van de leefomgeving, lees dan de tips bij de verschillende thema's. Hierin staan valkuilen en aanbevelingen die zijn geleerd uit eerdere projecten op dit gebied.

Tips

- Stel voorafgaand aan het project vast wat het begrip 'gezonde leefomgeving' inhoudt voor dat betreffende project.
- Stel vroegtijdig een integrale projectgroep samen met deelnemers uit verschillende ambtelijke afdelingen en organisaties: GGD (medische milieukunde, gezondheidsbevordering), gezondheid, welzijn, groen, ruimtelijke ordening, onderwijs, jeugd, sport, verkeer, milieu, bewoners.
- Stel in de projectgroep een gezamenlijke visie en ambitie vast.
- Breng vroegtijdig in het planproces de gezondheidskwaliteiten in relatie tot de ruimtelijke maatregelen in beeld: naast de effecten van luchtverontreiniging en geluid zijn ook het stimuleren van bewegen en de toegang tot voorzieningen belangrijk. Zie ook de onderdelen 'instrumenten' en 'kennis'.
- Maak gezondheid concreet: stel doelen over hoe gezond je wijk moet zijn en hoe dat gemeten moet worden.
- Zorg voor variatie in ruimte en bewoners in de stad: afwisseling van koop- en huurwoningen, flats, landschappen en commerciële bestemmingen.
- Houd rekening met het effect van beleid op andere beleidsterreinen, op andere plekken en andere (kwetsbare) groepen. Denk ook aan de effecten op langere termijn.
- Bekijk de mogelijkheid tot publiek-private samenwerking: overheid én bedrijfsleven hebben baat bij de opbrengsten en kunnen de kosten delen.
- Maak een goed financieringsplan en houd daarbij ook rekening met beheer en onderhoud na afronding van het project. Breng de kosten en baten van alle partijen in beeld.
- Bouw ruimte en tijd in voor tussentijdse evaluatie, zodat plannen op tijd bijgestuurd kunnen worden indien nodig.
- Evalueer ook na afloop van het project en communiceer de uitkomsten hiervan.

- Reserveer middelen voor beheer en onderhoud van de openbare ruimte en zorg ervoor dat deze makkelijk schoon te houden is.
- Maak inzichtelijk of en op welke manier bewoners betrokken worden bij het project: gaat het om beleid versterken, draagvlak creëren, actieve participatie?
- Doe inspiratie op bij andere gemeenten en gebruik bestaande instrumenten (zie ook onderdeel 'instrumenten').
- Investeer óók in bestaande wijken: dit kan meer rendement opleveren dan nieuwbouwgebieden.
- Stem af met andere gebiedsprogramma's in naastgelegen gebieden.
- Geef creativiteit de ruimte: excursies of fotoreportages van o.a. bewoners om een gezamenlijk beeld van het gebied te ontwikkelen, gebruik referentiebeelden, maak gebruik van kundige ontwerpers.
- Organiseer rondetafelgesprekken met betrokkenen en belanghebbenden: dit zijn goede momenten om te reflecteren op resultaten.
- Doe mee aan een pilot, bijvoorbeeld één van de pilots die gaan lopen in het kader van de Nationale Aanpak Milieu en Gezondheid (Voor meer informatie of aanmelding kunt u mailen naar kip-mg@rivm.nl).

Handige weblinks

Website VROM/WWI

Op de website www.project.vrom.nl staan voorbeeldprojecten uit een aantal programma's binnen VROM, o.a. over het thema stedelijk ontwerp.

Op de website www.vrom.nl/duurzaam bouwen staat informatie over duurzaam bouwen (o.a. over de thema's klimaatverandering, leven met water en hittestress).

Milieuportaal

Op deze website, die gericht is op professionals, is wetenschappelijke achtergrondinformatie terug te vinden over de relatie tussen gezondheid en milieu.

www.rivm.nl/milieuportaal/dossier/milieuengezondheid

Milieu

Tips

- Pak problemen bij voorkeur bij de bron aan.
- Zorg voor parkeermogelijkheden aan de rand van de wijk en voor nabijheid van voorzieningen: dit voorkomt verkeersproblemen.
- Beperk milieuvervuilende industriële activiteiten of druk verkeer nabij woningen en gevoelige bestemmingen zoals scholen.
- Creëer stille plekken in een wijk, bijvoorbeeld door aaneengesloten bebouwing met daarachter hofjes of binnentuinen. Let bij de indeling van woningen op de geluidsbelasting (verkeerslawaaï); zorg dat de slaapkamers in het rustige deel van de woning liggen.
- Durf te kiezen voor routes die alleen voor fietsers en voetgangers toegankelijk zijn: een verschuiving van autogebruik naar meer fietsen en wandelen is goed voor de gezondheid (meer bewegen) en het milieu (minder CO2 uitstoot, verkeerslawaaï en een betere luchtkwaliteit).

Handige weblinks

Zo kan het ook! Stedelijk ontwerpen met oog voor lucht en geluid

Het ministerie van VROM laat met 23 projecten zien hoe een beter leefmilieu in de steden gerealiseerd kan worden.

www.vrom.nl/pagina.html?id=2706&sp=2&dn=7168

Meer dan één stap vooruit! Ervaringen uit 25 projecten Stad en Milieu

Dit praktijkboek biedt een praktische handreiking voor een integrale gebiedgerichte aanpak van complexe, stedelijke projecten. Het boek beschrijft kennis en ervaring, opgedaan door de 25 experimentgemeenten, en concrete resultaten waarmee bestuurders en ambtenaren aan de slag kunnen. Vanuit diverse invalshoeken zoals leefkwaliteit, gezondheid en open plan-proces worden probleemlocaties (havens, stations, binnenstedelijke gebieden) volgens de Stad & Milieu benadering beschreven.

www.vrom.nl/pagina.html?id=2706&sp=2&dn=4019

Website Leefomgeving

Deze website van VROM bevat diverse handreikingen voor gemeenten om het milieu beter af te wegen in ruimtelijke plannen, waaronder een link naar de website 'Ruimte x Milieu' en de 'Leefbarometer'.

www.vrom.nl/pagina.html?id=36517

Kennisboek Milieu in stedelijke vernieuwing

Dit boek van VROM gaat over de integratie van milieu-aspecten in stedelijke vernieuwing. Het boek heeft het karakter van een 'bladerboek', met verschillende invalshoeken, benaderingen, tips en aandachtspunten. Het bevat de volgende onderdelen: milieu in stedelijke vernieuwingsprogramma's, een overzicht van integratiemethodieken, een overzicht van de Nederlandse ervaringen van de afgelopen jaren, een thematisch overzicht van actuele ontwikkelingen, illustraties van praktijkvoorbeelden en een overzicht van kennisbronnen, netwerken en publicaties.

www.vrom.nl/pagina.html?id=2706&sp=2&dn=3012

Website: maak ruimte voor klimaat

Op deze website staan diverse projecten gerelateerd aan klimaatadaptatie.

www.maakruimtevoorklimaat.nl/projecten.html

Inspirerend praktijkvoorbeeld:

Beweegvriendelijke Stedenbouw Rijnenburg Utrecht

De gemeente Utrecht wil gezondheid mee laten wegen in de ruimtelijke planvorming en richt zich daarom op beweegvriendelijke stedenbouw. Bij de ontwikkeling van Rijnenburg worden actieve vormen van transport, zoals wandelen en fietsen, gestimuleerd. In dit pilotproject is beweegvriendelijkheid uitgewerkt op verschillende planniveaus (structuurvisie, stedenbouwkundig plan en inrichtingsplan).

Actief transport kan gestimuleerd worden door maatregelen in de infrastructuur op het gebied van parkeren, spreiding van voorzieningen, attractieve inrichting in een menselijke maat en functiemenging (wonen, werken en recreatie, menging wonen met groen, water en spelen).

Inspirerend praktijkvoorbeeld: Afstemming stedenbouw en verkeer in Houten

Het stedenbouwkundig ontwerp in Houten komt zoveel mogelijk tegemoet aan de fietser, terwijl doorgaand verkeer over een rondweg geleid wordt.

Bovendien is er een groene geluidswal die de woningen afschermt van het verkeer. Hierdoor hebben de woningen een lagere geluidsbelasting. Door het uitgebreide fietsnetwerk wordt er veel gefietst.

Rondweg met groene geluidswal in Houten

www.project.vrom.nl/project.asp?code_prijt=10741&code_prgm=28

Groen en water

Tips

- Maak speel- en buurtgroen aantrekkelijk, toegankelijk, sociaal veilig en met voldoende variatie. Bespreek dit met de bewoners, want wensen verschillen per wijk en per leeftijdsgroep.
- Maak gebruikers van het buurtgroen medebeheerders: dit vergroot de betrokkenheid.
- Kies bij de inrichting van het groen waar mogelijk voor planten- en bomensoorten waar weinig mensen allergisch voor zijn.
- Neem groen op in bestemmingsplannen of structuurvisies of in een programma van eisen van een locatie.
- Zorg ervoor dat groen of water op loopafstand is.
- Zorg voor voldoende zitmogelijkheid, bijvoorbeeld voor ouderen die een ommetje maken.
- Denk na over multifunctionaliteit: water biedt bijvoorbeeld kansen voor recreatie, maar ook voor verkoeling en waterberging.
- Creëer schaduwplekken in het groen of bij water: dit biedt verkoeling op warme dagen.
- Richt parkeerplaatsen en bedrijventerreinen aan de rand van de stad zó in, dat ze buiten kantooruren gebruikt kunnen worden als overstappunt voor recreatie. Maak deze terreinen geschikt voor lunchwandelen of hardlopen voor werknemers.

Handige weblinks

Website Groen en de Stad

Deze website biedt informatie over de belangrijkste onderzoeken en voorbeeldprojecten over de thema's gezondheid, leefbaarheid, economie, milieu, stad en land in relatie tot groen

www.groenendestad.nl

Inspirerend praktijkvoorbeeld: Het Nijmeegse groenplan 'De Groene Draad'

De gemeente Nijmegen heeft in haar groenplan 'De Groene Draad' verwoord hoe ze met groen omgaat en welke kansen er zijn voor het Nijmeegse groen. Het groenplan laat zien hoe ze het groen in en om de stad verder willen ontwikkelen. Daarmee is het ook een instrument voor het bestuur om de richting voor de komende jaren aan te geven, inclusief uitvoeringsplan. In het groenplan wordt ingegaan op de verschillende functies die het groen heeft voor de stad; recreatie, natuur, milieu, woonomgeving. Ook kijken ze naar de relaties die het groen in de stad heeft met het groen om de stad. Op stadsdeel- en wijkniveau wordt vervolgens de concrete invulling gegeven in projecten. http://www.groenendestad.nl/gezondheid/projecten/nijmegen_werkt_aan_een_groene_stad.htm

Kindvriendelijke inrichting

Tips

- Ga met stedenbouwkundigen en ontwerpers na welke mogelijkheden er zijn om binnen de bestaande structuur de speelsituatie te verbeteren: kleine ingrepen kunnen al een groot effect hebben.
- Neem speelruimte op in bestemmingsplannen of structuurvisies of in een programma van eisen van een locatie. Een bespeelbare ruimte is goed voor de hele buurt.
- Denk aan het betrekken van kinderen en jongeren zelf en hun ouders/opvoeders.
- Zorg voor:
 - een veilige, kindvriendelijke (loop)route naar de speelruimte en andere kinderbestemmingen.
 - speelruimte op loopafstand.
 - aantrekkelijke zitmogelijkheden voor volwassenen die jonge kinderen in de gaten willen houden. Dit zorgt bovendien voor verbondenheid van bewoners met de buurt.
 - beperking van (geluids)overlast van spelende kinderen of jongeren in de wijk.
 - afscheidingen in de openbare ruimte: honden, spelende kinderen en jongeren gaan niet goed samen.
- Houd bij de aanleg en inrichting van speelruimte rekening met kinderen en jongeren met een functiebeperking.
- Denk na over aansprakelijkheid. Het warenwetbesluit bevat normen voor attractie- en speeltoestellen.

Handige weblinks

Website Kindvriendelijke steden

Het netwerk kindvriendelijke steden verzamelt voorbeeldprojecten. Deze projecten zijn op de website te raadplegen.

www.kindvriendelijkesteden.nl

Inspiratie voor kindvriendelijke wijken

Het rapport van de KPVV biedt achtergronden, uitwerking en aanpak van kindvriendelijk beleid. Naast een kapstok voor het werken aan een kindvriendelijke woonomgeving biedt het uiteenlopende praktijkvoorbeelden. Het rapport laat zien dat een stad of dorp in meerdere opzichten baat heeft bij een kindvriendelijke inrichting.

www.kpvv.nl/files_content/kennisbank/Inspiratie%20kindvriendelijke%20wijken%20eBook.pdf

Inspirerend praktijkvoorbeeld: Koekoeksplein Utrecht

De autovrije herinrichting van het Utrechtse Koekoeksplein begin jaren negentig heeft geleid tot een plein met veel ruimte voor verblijven en spelen. Met de verbetering van de gebruikswaarde van het plein voor bewoners is de uitstroom van draagkrachtige bewoners met kinderen uit de wijk een halt toegeroepen. De aangrenzende koopwoningen op het plein zijn in waarde gestegen. Op het plein heeft zich na de herinrichting bovendien een kinderdagverblijf gevestigd vanwege de

kwaliteit van de (speel)ruimte. Economisch gezien heeft de herinrichting tot kindvriendelijk plein dan zeker ook zijn vruchten afgeworpen voor de buurt.

Bron: Inspiratie voor kindvriendelijke wijken (KPVV, 2008)

Bovenstaande inspiratietips zijn gebaseerd op informatie en producten van het Programmabureau Jeugd, de gemeente Den Haag, het Kennisplatform Verkeer en Vervoer, Netwerk Childfriendly Cities, het ministerie van VROM en WWI, NUSO, Speelruimte Nederland, BOOM Milieukundig Onderzoek- en Ontwerpbureau, Kenniscentrum Recreatie, het RIVM en Planbureau voor de Leefomgeving. Ook is hierbij gebruik gemaakt van de inbreng van deelnemers aan de werkconferentie ‘naar een gezonde fysieke leefomgeving’ op 10 september 2009.

Instrumenten

Hieronder staan instrumenten en handreikingen die u kunnen ondersteunen bij het gezond ontwerpen en inrichten van de leefomgeving.

Gezonde Plannen

Overzicht van instrumenten voor het bevorderen van gezondheids- en milieuprestaties in ruimtelijke plannen voor bestuurders en ambtenaren van zowel ruimtelijke ordening en bouwen, als van milieu, gezondheid en welzijn. Aan de hand van dit overzicht kan men bepalen welke instrumenten in een beleidstraject of bouwplan ingezet kunnen worden. Een online versie is te vinden op www.rivm.nl/milieuportaal.

www.vrom.nl/pagina.html?id=2706&sp=2&dn=8360

Gezondheidseffectscreening (GES) Stad en Milieu

Handboek voor GGD'en en gemeenten. Beschrijft een kwantitatieve methode om lokale (milieugerelateerde) gezondheidseffecten van stedelijke ontwikkelingsprojecten zichtbaar te maken. www.vrom.nl/pagina.html?id=2706&sp=2&dn=w1241

Handreiking Gezondheid in Ruimtelijke Planvorming

Met deze digitale checklist kunnen initiatiefnemers van ruimtelijke plannen en beleidsmakers nagaan welke gezondheidsaspecten een rol kunnen gaan spelen. Na het invullen van de checklist wordt er automatisch een samen-vattend rapport gemaakt waarmee u in één oogopslag kunt zien welke aspecten aandacht behoeven. De checklist linkt ook door naar achterliggende gezondheidsinformatie.

www.gezondheidinmer.nl

Afwegingskader Leefomgeving en gezondheid

Om lokale beleidsmakers te ondersteunen bij het maken van integrale beleidsafwegingen ten aanzien van de leefomgeving en daarbij milieu en gezondheid vroegtijdig in ruimtelijke planprocessen mee te laten nemen, ontwikkelt het RIVM in opdracht van het Ministerie van VROM een afwegingskader. Het is een checklist, die via internet kan worden ingevuld. Het gebruik ervan resulteert in een rapportage, waarin op gestructureerde wijze informatie staat die beleidsmakers ondersteunt bij het maken van de integrale beleidsafwegingen, en waarin op transparante wijze de relatie tussen leefomgeving en gezondheid aan bod komt. www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/830950002.pdf

Handreiking milieukwaliteit in de leefomgeving (MILO)

Handreiking voor overheden. Bestaat uit zeven stappen om na te gaan welke kansen en mogelijkheden er zijn voor verbetering van de milieukwaliteit als onderdeel van de leefomgeving.

www.vrom.nl/pagina.html?id=2706&sp=2&dn=w643

Website RuimtexMilieu

Inspiratie voor mensen die vanuit ruimte of milieu betrokken zijn bij gebiedsontwikkeling. Geeft een praktische handreiking voor een optimale omgevingskwaliteit en bevat een overzicht van strategieën, methoden en voorbeelden.

www.ruimtexamilieu.nl

Beoordelingskader Gezondheid en Milieu

Een instrument voor beleidsmakers waarmee factoren in beeld worden gebracht die een rol spelen bij beleidsbeslissingen over milieuproblemen die de gezondheid kunnen beïnvloeden.

www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/609026003.html

Leefbaarometer

De Leefbaarometer van RIGO geeft gemeenten en provincies online informatie over de (ontwikkeling in) leefbaarheid in alle buurten en wijken.

www.leefbaarometer.nl

Participatiewijzer

Website voor gemeenten die helpt burgers en organisaties te betrekken bij een project of beleid. Geeft een overzicht van werkvormen en opstarttips in de vorm van een checklist en een plan van aanpak.

www.participatiewijzer.nl

Urban Strategy

Urban Strategy is een interactief systeem dat een integraal inzicht biedt in de leefomgevingskwaliteit bij verschillende ingrepen in de omgeving en op die manier kan helpen in de besluitvorming.

www.tno.nl/urbanstrategy

Kennis

Hieronder staan diverse instanties die kunnen helpen bij het gezond ontwerpen en inrichten van de leefomgeving. Via de weblinks kunt u meer informatie vinden over de activiteiten van deze instanties. Activiteiten van de Ministeries, IPO, VNG en diverse adviesbureaus zijn elders in dit werkboek terug te vinden.

Leefomgeving en gezondheid

TNO

Maakt wetenschappelijke kennis op het gebied van o.a. sport en bewegen, en op het gebied van inrichting, beheer en gebruik van de beschikbare ruimte en gebruik van ondergrondse natuurlijke bestaansbronnen toepasbaar voor o.a. gemeenten. Voorbeelden zijn handvatten voor de ontwikkeling van de actieve wijk, die het bewegen van jongeren, volwassenen en ouderen stimuleert (www.tno.nl/bewegen).

RIVM

Produceert, verzamelt en ontsluit wetenschappelijke informatie, instrumenten, beoordelingskaders en (geografische) gegevens over leefomgeving en gezondheid voor nationale en lokale beleidsmakers en andere professionals. Zie bijvoorbeeld:

- Relatie milieu en gezondheid: www.rivm.nl/milieuportaal
- Platform voor kennisuitwisseling over gezondheidsbevorderende leefstijlinterventies: www.loketgezondleven.nl
- Nationaal Kompas Volksgezondheid: www.nationaalkompas.nl
- Nationale Atlas Volksgezondheid: www.zorgatlas.nl
- Rapport 'Naar een integrale aanpak van gezondheidsachterstanden. Een beschrijving van beleidsmaatregelen binnen en buiten de volksgezondheidssector' Zie www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/270171001.html
- Rapport 'Een gezonde omgeving ter preventie van gewichtsstijging: nationale en lokale mogelijkheden'. Zie www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/270061002.html
- Rapport 'Integraal gezondheidsbeleid: theorie en toepassing' Zie www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/270851003.html

Planbureau voor de Leefomgeving

Draagt bij aan de kwaliteit van de politiek-bestuurlijke afweging op het gebied van milieu, natuur en ruimte door het verrichten van verkenningen, analyses en evaluaties.

Zie:

- Dossier Fysieke leefomgeving: www.pbl.nl/nl/dossiers/leefomgeving/index.html
- Feiten en cijfers in het Milieu en Natuurcompendium:
www.milieuennatuurcompendium.nl

Het wijkatelier: buurtbewoners zijn de baas

Het wijkatelier is een methode om bewoners te ondersteunen bij het formuleren van klachten, wensen, en oplossingen op het gebied van gezondheid. Het is een serie bijeenkomsten voor een groep bewoners, waarin wordt gewerkt aan een verbeterplan voor de gezondheid in de buurt. De deelnemers aan de bijeenkomstenreeks bepalen zelf waarover het verbeterplan moet gaan. Als zij behoefte hebben aan deskundigen dan worden deze deskundigen samen met hen uitgezocht en uitgenodigd om een bijdrage te leveren aan het verbeterplan.

FORUM, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling heeft een methodiek ontwikkeld om bewoners verantwoordelijkheid te geven voor de inrichting, de uitvoering en het beheer van openbaar groen: het groenatelier.

Voor meer informatie: FORUM Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling
Arjaan Hijmans van den Bergh (wijkateliers), a.hijmansvdbergh@forum.nl 030-2974321
of Elleke Steenbergen (groenateliers) 030 297 4376 e.steenbergen@forum.nl

Milieu

Commissie voor de milieueffectrapportage

Toetst hoe gezondheid in m.e.r.-plichtige projecten kan worden meegenomen.

www.commissierner.nl

Vereniging Voor Milieuprofessionals (VVM)

Organiseert als ledenorganisatie van en voor milieuprofessionals o.a. regelmatig studiebijeenkomsten over thema's op het gebied van leefomgevingskwaliteit en milieu en gezondheid, en beschrijft deze ook in het Tijdschrift Milieu.

www.vvm.info

Groen

Alterra

Onderzoeks- en onderwijsinstelling met expertise op o.a. het gebied van groen en gezondheid. In het project 'Vitamine G' wordt de relatie groen en gezondheid onderzocht.

www.alterra.wur.nl/NL/onderzoek/Werkveld+Landschap/reclancul

Kenniscentrum Recreatie

Bundelt en ontwikkelt kennis voor recreatiebeleid en –aanbod en brengt partijen samen, o.a. rondom de thema's groen en gezondheid.

www.stichting-recreatie.nl

InnovatieNetwerk

Ontwikkelt vernieuwingen in o.a. de groene ruimte en zorgt dat die door belanghebbenden in de praktijk worden gebracht. Het InnovatieNetwerk heeft recentelijk een rapport uitgebracht met vier visies op de gezonde wijk.

www.innovatienetwerk.org

Kindvriendelijke inrichting

Netwerk kindvriendelijke steden

Heeft als doel gemeenten leefbaarder voor kinderen te maken en heeft o.a. het 'Handboek Speelruimtebeleid, Spelen met Ruimte' uitgebracht voor lokale beleidsontwikkelaars, adviseurs en plannenmakers, met o.a. checklists, actuele informatie en voorbeelden van gemeenten voor het inrichten van (speel)ruimte.

www.kindvriendelijkesteden.nl

Ruimte voor de Jeugd

Door het uitwisselen van praktijkontwikkelingen en onderzoeksresultaten wil dit platform de bewegingsvrijheid van kinderen op straat bevorderen, bijdragen aan het vergroten en verbeteren van de buitenruimte voor de jeugd, en de mogelijkheden voor zelfstandige mobiliteit van kinderen vergroten.

www.ruimtevoordejeugd.nl

Jantje Beton

Bevordert speelkansen van alle kinderen in Nederland door projecten te bedenken, te financieren en te organiseren.

www.jantjebeton.nl

NUSO – Speelruimte Nederland

Maakt zich sterk voor speelruimtebeleid dat zowel wettelijk gegarandeerd is (normen) als inhoudelijk kwaliteit heeft door ondersteuning van het speeltuinwerk en kinder-vakantiewerk, advisering aan o.a. gemeenten over speelruimtebeleid en leefbaarheid, en belangenbehartiging voor meer en betere speelruimte richting nationale en lokale overheden en maatschappelijke organisaties.

www.nuso.nl

Gezondheid en zorg

Gezondheidsraad

Heeft adviezen geschreven over natuur en gezondheid, en stilte en gezondheid, met een overzicht van kennis op dat gebied. Werkt momenteel aan een advies over leefomgeving, bewegen en gezondheid.

www.gezondheidsraad.nl

Nivel

Heeft o.a. deelgenomen aan het onderzoeksproject Vitamine G (www.nivel.nl/projecten/vitamineg), waarin de relatie tussen groen en gezondheid centraal staat.

www.nivel.nl

Stedelijke inrichting

Nicis Institute

Versterkt de sociale en economische kracht van steden door de combinatie van wetenschappelijk onderzoek, kennisdeling en opleiding, o.a. op het gebied van ruimtelijke inrichting en welzijn. Kennisdeling vindt o.a. plaats via themaberichten.

www.nicis.nl

KEI Kenniscentrum stedelijke vernieuwing

Bundelt, verdiept en verspreidt kennis over stedelijke vernieuwing met specifieke aandacht voor de bestaande stad en naoorlogse wijken, o.a. middels een kennisbank met informatie over projecten.

www.kei-centrum.nl/gezondheid

www.kei-centrum.nl/sociaal-fysiek

www.kei-centrum.nl/leefbaarheid

www.kei-centrum.nl/openbare-ruimte

SEV Stichting Experiment Volkshuisvesting

Heeft o.a. een programma lopen voor inrichting, beheer en programmering van publieke ruimten.

www.sev.nl

Nederlands instituut voor ruimtelijke ordening, bouwen en wonen (NIROV)

Heeft samen met VROM en anderen de Nieuwe Kaart van Nederland (www.nirov.nl/Home/Projecten/De_Nieuwe_Kaart/Website.aspx) ontwikkeld, dat een totaaloverzicht geeft van geplande ruimtelijke ontwikkelingen en functionele veranderingen in Nederland.

www.nirov.nl

Urban Knowledge Network

Wisselt kennis en informatie uit over stedelijke (praktijk)vraagstukken, o.a. op het gebied van stedelijke inrichting en mobiliteit. Het bevat Engelstalige informatie over projecten, publicaties en bijeenkomsten.

www.eukn.org

SVE

SVE voor kwaliteit en gezondheid in de gebouwde omgeving houdt zich bezig met mensen milieuvriendelijk bouwen, wonen en werken in de ruimste zin van het woord.

Het beschikt o.a. over kennis en netwerken.

www.sveweb.nl

VIBA

De Vereniging Integrale Bio-Logische Architectuur (VIBA) streeft naar een biologische en gezondheids- en welzijnsbevorderende architectuur.

www.vibavereniging.nl

Bewegen/sport

Vereniging Sport en Gemeenten

Ondersteunt en behartigt belangen van gemeenten om zich in te zetten voor sport op lokaal niveau.

www.sportengemeenten.nl

Nationaal Instituut voor Gezondheidsbevordering en Ziektepreventie (NIGZ)

Heeft o.a. een actieplan ontwikkeld voor lokale overheden om mensen aan te zetten om te bewegen, als onderdeel van haar missie om gezond gedrag van mensen te bevorderen.

www.lokaalactief.nl/, www.gezondewijk.nl en www.nigz.nl

Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB)

Probeert door middel van programma's, actieplannen en campagnes mensen aan het sporten en bewegen te krijgen om gezondheid, participatie en leefbaarheid te bevorderen.

De ondersteuningsmatrix van het Nationaal Actieplan Sport en Bewegen biedt een overzicht van de ondersteuningsmogelijkheden die NASB biedt aan alle gemeenten die het beweeggedrag van hun te-weinig-actieven willen stimuleren. Er zijn instrumenten, goede voorbeelden en trainingen en/of bijeenkomsten te vinden.

(www.nasb.nl/hulp-en-advies/ondersteuningsmatrix.html)

www.nisb.nl

Geld

Hieronder vindt u links naar subsidieregelingen die kunnen helpen de leefomgeving gezond te ontwerpen en in te richten.

Voor preventie en zorg

ZonMW verbetert preventie, zorg en gezondheid door stimulering en financiering van onderzoek, ontwikkeling en implementatie van interventies. Het vierde preventieprogramma 2010-2014 omvat de deelprogramma's 'gezonde leefstijl en een gezonde omgeving' en 'gezonde slagkracht' (www.gezondeslagkracht.nl). Men kan alleen subsidieaanvragen indienen nadat een programma is bekendgemaakt en opengesteld. Zie voor meer informatie over aanvraag van subsidies de subsidiekalender op www.zonmw.nl/nl/subsidie/subsidiekalender

Voor milieu, toerisme en recreatie

Het Kenniscentrum Recreatie onderhoudt een database met subsidieregelingen op het gebied van milieu, toerisme en recreatie. Ondernemers, maar ook gemeenten, kunnen hierin eenvoudig zoeken naar subsidiemogelijkheden die voor hun idee en regio van toepassing zijn.

www.stichtingrecreatie.nl/website.nsf/wwwVwContent/l2subsidiegidsmilieuoerismeenrecreatie.htm

Voor wonen, milieu en zorg

SenterNovem biedt namens de overheid een groot aantal regelingen en programma's aan op het gebied van duurzaamheid en innovatie. De ondersteuning kan bestaan uit financiële steun, advies, kennis of hulp bij het zoeken van partners en contacten in binnen- en buitenland.

Zie 'Regelingen Gebouwde Omgeving', voor subsidieregelingen op gebied van wonen, milieu en zorg, waaronder ISV (Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing)

www.senternovem.nl/rgo

Het ISV is een subsidieregeling voor gemeenten die willen investeren in stedelijke vernieuwing. Eens in de vijf jaar kunnen gemeenten ISV-plannen indienen. Het gaat om fysieke maatregelen op terreinen als wonen, ruimte, milieu, stadseconomie, grootschalig groen en cultuur. De nieuwe ronde van ISV gaat in 2010 in en loopt tot 2015. In de zomer van 2009 moesten gemeenten hun aanvragen klaar hebben.

Voor bewoners

De bewonersbudgetten van VROM-WWI voor de bewoners van de 40 krachtwijken kunnen gebruikt worden voor ingrepen in de leefomgeving. Gemeenten kunnen de middelen inzetten om burgerinitiatieven te ondersteunen die als doel hebben de sociale cohesie en de leefbaarheid in de wijken te verbeteren.

www.vrom.nl/pagina.html?id=37768

Tot slot

Het Kennis- en InformatiePunt Milieu & Gezondheid (KIP-mg) van het RIVM verzamelt en ontsluit wetenschappelijke informatie over diverse onderwerpen voor nationale en lokale beleidsmakers. Het biedt rapportages, workshops, kennisnetwerken en ondersteuning aan nationale en lokale beleidsmakers. Voor het onderwerp gezond ontwerp en inrichting van de fysieke leefomgeving werkt het KIP-mg aan het evalueren en ontsluiten van praktijkvoorbeelden en kennis en instrumenten.

Het KIP-mg heeft deze brochure samengesteld naar aanleiding van de werkconferentie 'Op weg naar een gezonde fysieke leefomgeving' in opdracht van het Ministerie van VROM. Mocht u op- of aanmerkingen hebben dan kunt u die per e-mail doorgeven op kip-mg@rivm.nl. Ook voor het bestellen van een papieren exemplaar kunt u op dit e-mailadres terecht.

Deze brochure is ook digitaal beschikbaar op www.rivm.nl/milieuportaal/dossiers/milieuengezondheid. Hier vindt u ook aan dit onderwerp gerelateerde brochures, zoals gezonde mobiliteit.

